

**ДВНЗ “ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
І.Я.ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ”**

Кафедра пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
проф. А.Г. Шульгай

“ ____ ” _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

**дисципліна «ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА»
напрямок підготовки 1201 МЕДИЦИНА
спеціальність 7.12010005 «СТОМАТОЛОГІЯ»
факультет стоматологічний
навчальний рік 2016-2017**

Розробники: доктор мед. наук., завідувач кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії проф. Андрейчин С.М.; канд. мед. наук, доц. Чернець Т.Ю., канд. мед. наук, доц. Руда М.М., канд. мед. наук, доц. Бугай Б.Г., канд. мед. наук, ас. Ганьбергер І.І.

схвалено на засіданні кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії
“16” червня 2016 року, протокол № 13

Завідувач кафедри, професор

С.М. Андрейчин

© _____, 2016 рік
© _____, 2017 рік

**Тернопіль
2016**

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 1201 Медицина (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 7.12010005 “Стоматологія”	Рік підготовки	
Змістових модулів – 4		4-й	4-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		7-й	8-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,55 год (0,05 кредита)	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	10 год.	10 год.
		Практичні	
		18год.	24 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		17 год.	11 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю:	
			іспит

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 55,5:44,5

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: Лікарі-стоматологи повинні вміти розпізнавати за зовнішніми ознаками та даними анамнезу найбільш поширені внутрішні хвороби та їх ускладнення, які загрожують життю пацієнтів, та знати тактику лікаря-стоматолога по відношенню до хворих із соматичною патологією; вміти оцінювати значення соматичної патології для виникнення та перебігу хвороб органів ротової порожнини та роль патології органів ротової порожнини в розвитку соматичних захворювань.

При вивченні внутрішніх хвороб на всіх курсах широко впроваджуються елементи навчально-дослідницької роботи студентів з проведенням підсумкових (річних) науково-практичних конференцій клініки або залучення студентів до наукового пошуку в гуртках СНТ.

Після закінчення курсу студенти повинні знати: основи законодавства та основні директивні документи про охорону здоров'я; питання етіології, клінічної діагностики основних внутрішніх хвороб та їх ускладнень згідно переліку Освітньо професійної програми; принципи сучасної медикаментозної та немедикаментозної терапії невідкладних станів; роль лікаря-стоматолога в профілактиці внутрішніх хвороб; питання санітарно-просвітницької роботи.

Завдання:

- навчити студентів застосовувати методи діагностики патології внутрішніх органів за синдромним та нозологічним принципами; принципами формулювання клінічного діагнозу захворювань, які потребують особливої тактики лікаря-стоматолога;
- надавати невідкладну лікарську допомогу при станах, що загрожують життю та здоров'ю хворих згідно переліку, наведеному в Освітньо професійній програмі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основи законодавства та основні директивні документи про охорону здоров'я; питання етіології, клінічної діагностики основних внутрішніх хвороб та їх ускладнень згідно переліку Освітньо професійної програми; принципи сучасної медикаментозної та немедикаментозної терапії невідкладних станів; роль лікаря-стоматолога в профілактиці внутрішніх хвороб; питання санітарно-просвітницької роботи;

вміти:

- визначити попередній клінічний діагноз соматичних захворювань та виділити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта.
- призначити лікування при соматичних захворюваннях, надати необхідну невідкладну допомогу та виділити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта.
- оцінювати вплив стоматологічної патології та захворювань зубощелепної системи на виникнення і перебіг хвороб внутрішніх органів.
- визначитись у ролі та місці лікаря-стоматолога в профілактиці внутрішніх хвороб та їх ускладнень.

Схвалено на засіданні кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фізіотрії
“16” червня 2016 року, протокол № 13

Завідувач кафедри, професор

С.М. Андрейчин

2. Програма навчальної дисципліни

Частина 2.

Основи внутрішньої медицини (написання та захист історії хвороби, хвороби органів сечоутворення та сечовиділення, хвороби ендокринної системи та обміну речовин, хвороби органів кровотворення, алергічні хвороби).

Розділ 1.

Хвороби ендокринної системи та обміну речовин (35/1,2 кредиту)

Конкретні цілі:

- проводити опитування та фізикальне обстеження пацієнтів з основними ендокринологічними захворюваннями.
- обґрунтувати застосування основних лабораторних і інструментальних діагностичних методів, що застосовуються в ендокринології.
- складати план обстеження хворих із основними ендокринними захворюваннями.
- діагностувати основні ендокринні захворювання, що ведуть до тяжких ускладнень та коматозних станів (гіпертиреоз, гіпотиреоз, недостатність кори наднирників, цукровий діабет, феохромоцитома, глюкостерома, гіперальдостеронізм) та надавати невідкладну допомогу при них.
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації.

Тема 1. Цукровий діабет. Сучасна класифікація. Етіологія, патогенез, клініка. Національна програма «Цукровий діабет».

Цукровий діабет (ЦД). Визначення. Розповсюдження, медичне та соціальне значення ЦД. Класифікація. «Прихований діабет». Етіологія і патогенез. Значення вірусної агресії та імунних порушень. Зв'язок з ожирінням, порушенням ліпідного обміну. Метаболічний синдром. Взаємозв'язок з розвитком атеросклерозу, артеріальної гіпертензії. Інсулінорезистентність. Національна програма «Цукровий діабет». Профілактика порушень вуглеводного обміну та місце в ній лікарів-стоматологів.

Тема 2. Цукровий діабет. Принципи діагностики та лікування цукрового діабету I типу. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці. Особливості стоматологічної тактики.

Симптоматика ЦД I типу. Клінічна і лабораторна діагностика. Ступені важкості. Ускладнення, мікроангіопатії (ретинопатія, нефросклероз), хронічна ниркова недостатність. Діабетична ступня, діабетичні гіпер- і гіпоглікемічні коми. Невідкладна допомога при гіперглікемічних і гіпоглікемічних комах. Принципи лікування ЦД

I типу. Профілактика. Зміни в ротовій порожнині та особливості тактики лікаря-стоматолога при ЦД I типу. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці ЦД I типу.

Тема 3. Цукровий діабет. Принципи діагностики та лікування цукрового діабету II типу. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці. Особливості стоматологічної тактики.

Симптоматика ЦД II типу. Клінічна і лабораторна діагностика. Ступені важкості. Ускладнення, мікроангіопатії (ретинопатія, нефросклероз), хронічна ниркова недостатність. Діабетична ступня. Коми при ЦД II типу (гіперглікемічна, гіпоглікемічна, гіперсморлярна). Невідкладна допомога при комах. Принципи лікування ЦД II типу. Профілактика. Зміни в ротовій порожнині та особливості тактики лікаря-стоматолога при ЦД II типу. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці ЦД II типу.

Тема 4. Захворювання щитоподібної залози. Гіпертиреоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.

Тиреотоксикоз (дифузний токсичний зоб). Визначення, розповсюдження. Етіологія. Патогенез. Клініка: загальні, «нервові» та серцеві прояви, зміни серцево-судинної системи, метаболічних процесів. Методи діагностики. Перебіг. Ускладнення.

Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Зміни в ротовій порожнині та роль лікаря-стоматолога в профілактиці.

Тема 5. Захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз.

Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.

Гіпотиреоз. Визначення, розповсюдження. Етіологія, патогенез, клінічні прояви, ускладнення. Діагностика. Принципи лікування. Зміни в ротовій порожнині та тактика лікаря-стоматолога.

Тема 6. Захворювання прищитоподібних залоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.

Гіпопаратиреоз. Етіологія, патогенез, клініка: судомний синдром, напади тетанії, вегето-судинні порушення, зміни шкіри і нігтів, гіпокальцемія, гіперфосфатемія. Перебіг, діагностика. Принципи лікування. Невідкладна допомога при судомному синдромі. Зміни в ротовій порожнині.

Гіперпаратиреоз (хвороба Реклінгаузена), або генералізована фіброзно-кістозна остеопатія. . Відкладення каменів у нирках, жовчному міхурі. Етіологія, патогенез, клініка, перебіг, діагностика, прогноз, принципи лікування. Вплив на стан зубощелепної системи, порушення мінерального обміну. Зміни в ротовій порожнині, тактика стоматолога.

Тема 7. Захворювання наднирників. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.

Хвороби надниркових залоз. Недостатність надниркових залоз. Хвороба Аддісона. Причини, патогенез, фактори ризику. Діагностика. Ускладнення: аддісонова криза, наднирникова кома. Невідкладна допомога. Секретуючі аденоми надниркових залоз. Синдром Кушинга. Клінічні ознаки (в т.ч. з боку слизової ротової порожнини та зубощелепної системи). Первинний гіперальдостеронізм (альдостерома, синдром Кона). Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клінічні симптоми. Артеріальна гіпертензія. Невідкладна допомога при гіпертонічній кризі. Визначення альдостерону в крові та сечі. Феохромоцитома. Діагностичні критерії. Визначення ваніліл-мигдалевої кислоти у сечі. Комп'ютерна томографія, селективна флебографія, радіоізотопне дослідження надниркових залоз.

Тема 8. Хвороби гіпофіза. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.

Хвороби гіпофіза. Клінічні форми. Акромегалія. Клінічні ознаки. Діагностика. Принципи лікування. Гігантизм, нанізм. Хвороба Іценко-Кушинга. Гіпопітуїтаризм. Нецукровий діабет. Характерні ознаки. Діагностика, перебіг. Ускладнення. Принципи лікування.

Тема 9. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці та лікуванні захворювань ендокринних органів.

Диференціально-діагностичні ознаки змін язика і слизової оболонки ротової порожнини при захворюваннях ендокринної системи та порушеннях обміну речовин.

Розділ 2

Курація хворих

Конкретні цілі:

- Проводити опитування та фізикальне обстеження конкретного хворого для написання учбової історії хвороби.
- Скласти план обстеження хворого.
- Виявляти патологічні зміни в показниках лабораторних та інструментальних методів обстеження.
- Обґрунтувати попередній та клінічний діагноз.
- Проводити диференційний діагноз, обґрунтовувати та сформулювати заключний клінічний діагноз.
- Призначити лікування хворому.
- Визначити, діагностувати та призначати допомогу при невідкладних станах у конкретного хворого.
- Визначати особливості надання стоматологічної допомоги у конкретного хворого.
- Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації.

Тема 10. Розбір схеми історії хвороби

Історія хвороби як найважливіший інструмент лікарського дослідження хворого, науково-методичний і юридичний документ. Основні розділи історії хвороби та їх викладення. Основні і другорядні скарги хворого, значення анамнезу хворого для постановки діагнозу захворювання.

Тема 11. Курація – скарги, анамнез

Збір скарг у конкретного хворого, виділеного для курації. Аналіз скарг та розподіл їх на основні і «другорядні». Анамнез хвороби. Динаміка виникнення та перебігу симптомів основного та супутніх захворювань із слів хворого та його амбулаторної картки.

Анамнез життя хворого. Дані про розвиток у дитинстві, проведення щеплень, перенесені захворювання. Вік та причини смерті близьких і далеких кровних родичів хворого. Шкідливі звички. Алергологічний, професійний та статевий анамнез.

Тема 12. Курація – об'єктивний огляд, попередній діагноз

Фізичне обстеження хворого. Загальний огляд. Положення в ліжку. Стан свідомості. Вираз обличчя. Статура, конституція. Антропометричні дані. Стан шкіри і слизових оболонок. Волосся, нігті. Ожиріння, кахексія. Опорно-руховий апарат. Суглоби, набряки. Органи дихання. Огляд. Пальпація. Перкусія. Аускультация. Органи кровообігу. Огляд і пальпація судин. Огляд, пальпація, перкусія, аускультация серця. Вимірювання артеріального тиску. Органи травлення. Огляд. Стан зубощелепної системи та язика. Пальпація, перкусія, аускультация живота. Органи сечостатевої системи. Пальпація, перкусія, аускультация. Органи ендокринної системи. Огляд, пальпація. Виділення головних синдромів. Встановлення попереднього діагнозу.

Тема 13. Курація – лабораторні та інструментальні обстеження, обґрунтування клінічного діагнозу

Складання плану лабораторних та інструментальних методів обстеження. Оцінка їх результатів та постановка клінічного діагнозу.

Тема 14. Курація – диференційний діагноз, заключний діагноз

Диференційний діагноз з захворюваннями, що мають подібні клінічні ознаки (не менше 4 захворювань). Формування заключного діагнозу: основний, ускладнення основного, супутні захворювання.

Тема 15. Курація – лікування та профілактика

Немедикаментозне, медикаментозне та хірургічне лікування (в разі потреби). Існуючі стандарти лікування. Первинна та вторинна профілактика. Прогноз та працездатність.

Тема 16. Заключний варіант історії хвороби, стоматологічні аспекти лікування; невідкладні стани, тактика стоматолога, використана література

Основні невідкладні стани, що можуть виникнути у куріруемого хворого. Невідкладна допомога при них. Тактика стоматолога при необхідності втручання в ротовій порожнині у куріруемого хворого. Використана література.

Тема 17. Контроль змістового модулю. Захист історії хвороби

Захист історії хвороби. Обґрунтування діагнозу, стандарти лікування.

Змістовий модуль 3

Хвороби органів кровотворення. Захворювання імунної системи в практиці стоматолога. Алергічні хвороби. Вторинні імунodefіцити (53/1,7 кредиту).

Конкретні цілі:

- проводити опитування та фізикальне обстеження пацієнтів із основними гематологічними, алергічними захворюваннями та вторинними імунodefіцитами.
- виявляти типову клінічну картину основних захворювань крові, алергій та вторинних імунodefіцитів.
- складати план додаткового обстеження хворих з основними гематологічними захворюваннями, алергіями та вторинними імунodefіцитами.
- на підставі аналізу даних лабораторного та інструментального обстеження обґрунтовувати та сформулювати діагноз при основних захворюваннях кровотворних органів, алергічних синдромах та вторинних імунodefіцитах.
- призначати лікування, визначати прогноз при основних захворюваннях кровотворних органів, алергічних синдромах та вторинних імунodefіцитах.
- діагностувати та надавати невідкладну допомогу при кровотечах внаслідок захворювання кровотворних органів.
- діагностувати невідкладні алергічні стани та надавати невідкладну допомогу при них.
- діагностувати вторинні імунodefіцити.
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації.

Тема 18. Залізодефіцитні анемії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.

Залізодефіцитні анемії. Визначення. Загальні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Патогномонічні симптоми залізодефіцитних анемії в ротовій порожнині. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці. Невідкладна допомога за гострої масивної крововтрати.

Тема 19. Мегалобластні анемії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці. Патогномонічні симптоми в ротовій порожнині.

Мегалобластні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви мегалобластних анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Діагностика. Патогномонічні синдроми в ротовій порожнині. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Роль стоматолога в профілактиці.

Тема 20. Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці. Патогномонічні симптоми в ротовій порожнині.

Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Діагностика. Патогномонічні симптоми в ротовій порожнині. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика. Роль стоматолога в профілактиці.

Тема 21. Гематоонкологічні хвороби.

Сучасні погляди на етіологію та патогенез (онко- та протоонкогени). Поняття про пухлинну трансформацію, дисемінацію та прогресію. Класифікація ВООЗ. Загальні принципи лікування (програмна цитостатична та супровідна терапія, ускладнення). Оцінка ефективності. Роль лікаря-стоматолога в діагностиці, лікуванні проявів та ускладнень терапії гематоонкологічних хвороб.

Тема 22. Гострі та хронічні мієлоїдні, лімфоїдні лейкозії та лімфоми. Етіологія. Патогенез. Перебіг. Основні синдроми. Діагностика та принципи лікування. Особливості проявів в ротовій порожнині.

Гострі лімфобластні (В та Т клітинні) та хронічні лімфоцитарні лейкозії та лімфоми. Клінічні прояви, основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Принципи лікування. Особливості проявів в ротовій порожнині та їх лікування. Гострі мієлобластні (M₀ –M₇) та хронічні мієлоцитарні лейкозії (хронічна мієлолейкемія, еритремія). Мієлодиспластичні синдроми. Пухлини з гістіоцитів та дендритичних клітин. Клінічні прояви. Основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Диференційний діагноз. Принципи лікування. Особливості проявів в ротовій порожнині та роль лікаря-стоматолога в їх лікуванні.

Тема 23. Агранулоцитоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці.

Агранулоцитоз. Етіологія і патогенез. Клініка імунних агранулоцитозів. Основні ознаки. Ускладнення. Поняття про цитостатичну хворобу. Клінічна і лабораторна діагностика цитопенічного синдрому і агранулоцитозу.

Тема 24. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з патологією первинного гемостазу.

Хвороби гемостазу (геморагічні хвороби). Сучасні класифікації, клінічні прояви, загальні принципи лабораторної діагностики порушень первинного, вторинного гемостазу та фібринолізу. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії (спадкові та набуті). Діагностика. Принципи лікування. Профілактика. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з патологією первинного гемостазу. Тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа). Діагностичні критерії. Перебіг. Ускладнення. Невідкладна допомога при кровотечі. Зміни в ротовій порожнині.

Тема 25. Гемофілії А, В, С. Хвороба Віллебранда. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Тактика стоматолога при втручаннях у ротовій порожнині у хворих на гемофілію.

Гемофілії (А, В, С) та інші спадкові та набуті коагулопатії. Особливості тактики лікаря-стоматолога. Хвороба Віллебранда. Клінічні прояви, перебіг гемофілій та хвороби Віллебранда, Діагноз. Прогноз. Тактика стоматолога при втручаннях у ротовій порожнині у хворих на гемофілію. Принципи лікування та профілактики кровотеч.

Тема 26. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Вазопатії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Профілактика і особливості зупинки кровотеч при васкулітах та вазопатіях у стоматологічній практиці.

Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Етіологія. Патогенез. Клінічна картина. Основні форми (шкірна, суглобова, абдомінальна, ниркова) Прояви у ротовій порожнині. Принципи лікування. Вазопатії. Причини. Клінічні прояви в ротовій порожнині. Діагностика. Профілактика і особливості зупинки кровотеч при васкулітах та вазопатіях в стоматологічній практиці.

Розділ 4

Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення (14/ 0,4 кредиту)

Конкретні цілі.

- Проводити опитування та фокусоване фізикальне обстеження пацієнтів з основними нефрологічними захворюваннями.
- Знати основні інвазивні та неінвазивні діагностичні методи, що застосовуються в нефрології, показання та протипоказання для їх проведення, можливі ускладнення.
- Виявляти основні типові варіанти перебігу та ускладнення захворювань сечовивідної системи.
- Скласти план обстеження хворих з основними нефрологічними захворюваннями.
- На підставі аналізу даних лабораторного та інструментального обстеження проводити диференційний діагноз, обґрунтовувати діагноз при захворюваннях сечовивідної системи.
- Призначати лікування, визначати прогноз, проводити первинну та вторинну профілактику при захворюваннях сечостатевої системи.
- Діагностувати набряковий (нефротичний) синдром, синдром ниркової артеріальної гіпертензії, уремічної прекоми та коми, надавати первинну лікарську допомогу при цих станах.
- Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації.

Тема 27. Гломерулонефрит. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Нефротичний синдром. Етіологія, патогенез. Клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці. Поняття про хронічну хворобу нирок.

Основні синдроми в нефрології. Визначення та характеристика складових сечового синдрому. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Ускладнення. Складання плану обстеження, роль рентгенологічних, інструментальних та лабораторних методів обстеження (УЗД, пієлографія, рентгенографія, КТ, загальні та біохімічні аналізи крові, сечі, аналізи сечі за Зимницьким, Нечипоренко). Невідкладна допомога при нефрогенній артеріальній гіпертензії. Значення санації ротової порожнини в профілактиці та лікуванні. Існуючі стандарти лікування. Хронічна хвороба нирок.

Тема 28. Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Етіологія, патогенез клініки, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці.

Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Визначення. Діагностика. Клінічні прояви, ускладнення. Диференційний діагноз сечового синдрому при гематурії, лейкоцитурії, протеїнурії. Первинна та вторинна профілактика. Роль санації вогнищ інфекції в профілактиці. Медикаментозне та немедикаментозне лікування. Існуючі стандарти лікування. Прогноз та працездатність.

Тема 29. Гостра ниркова недостатність. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога в профілактиці.

Гостра та хронічна ниркова недостатність. Уремія. Визначення. Етіологія, патогенез, ураження органів та систем, їх клінічні прояви. Класифікація хронічної ниркової недостатності. Клініка та зміни лабораторних показників залежно від стадії. Уремічна кома, невідкладна допомога. Лікування. Нирково замісна терапія: гемодіаліз, трансплантація нирок.

Прогноз та працездатність. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці загострень хвороб нирок. Зміни в ротовій порожнині. Тактика лікаря-стоматолога по відношенню до хворих та його роль в попередженні захворювань. Прогноз та працездатність.

Тема 30. Анафілактичний шок, кропив'янка, ангіоневротичний набряк.

Поняття про алергози. Патогенез та типи алергічних реакцій. Алергічні реакції негайного типу. Анафілактичний шок. Гострі токсико-алергічні реакції (ГТАР); кропив'янка, набряк Квінке. Сироваткова хвороба. Етіологія. Механізм розвитку. Види і форми анафілаксії. Клініка. Перебіг. Принципи лікування. Невідкладна допомога при тяжкій і анафілактичній формах.

Тема 31. Вторинні імунodefіцити. Стоматологічні аспекти хвороб імунної системи.

Вторинні імунodefіцити. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні ознаки. Діагностика. Основні підходи до лікування вторинних імунodefіцитів. Стоматологічні аспекти хвороб імунної системи.

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання						
Назви змістових модулів і тем	усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р
1	2	3	4	5	6	7
Частина 1. <u>Основи внутрішньої медицини (написання та захист історії хвороби, хвороби органів сечоутворення та сечовиділення, хвороби ендокринної системи та обміну речовин, хвороби органів кровотворення, алергічні хвороби).</u>						
Розділ 2. Хвороби ендокринних органів.						
Тема 1. Цукровий діабет. Сучасна класифікація. Етіологія, патогенез, клініка. Національна програма «Цукровий діабет».	12	2+2	6			2
Тема 2. Цукровий діабет. Принципи діагностики та лікування цукрового діабету I та II типу. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці. Особливості стоматологічної тактики.						
Тема 3. Захворювання щитоподібної залози. Гіпертиреоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.	12	4	6			2
Тема 4. Захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.						
Разом за розділом 1	29	8	12			9
Розділ 2. Курація хворих						
Тема 5. Курація – скарги, анамнезоб'єктивний огляд, попередній діагноз, лабораторні та інструментальні обстеження, обґрунтування клінічного діагнозу	8		6			2
Разом за розділом 2	8		6			2
Розділ 3. Хвороби крові.						
Тема 6. Залізодефіцитні анемії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.	10	2	6			2
Тема 7. Мегалобластні анемії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці. Патогномонічні симптоми в ротовій порожнині.						
Тема 8. Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці. Патогномонічні симптоми в ротовій порожнині.						
Тема 9. Гематоонкологічні хвороби. Гострі та хронічні мієлоїдні, лімфоїдні лейкозії та лімфоми. Етіологія. Патогенез. Перебіг. Основні синдроми. Діагностика та принципи лікування. Особливості проявів в ротовій порожнині.	10	2	6			2
Тема 10. Агранулоцитоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці.						

Тема 11. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з патологією первинного гемостазу. Тема 12. Гемофілії А, В, С. Хвороба Віллебранда. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Тактика стоматолога при втручаннях у ротовій порожнині у хворих на гемофілію. Тема 13. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Вазопатії. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика та принципи лікування. Профілактика і особливості зупинки кровотеч при васкулітах та вазопатіях у стоматологічній практиці. Захист історії хвороби	8	2	6			
Разом за змістовим модулем 3	33	6	18			9
Розділ 4. Хвороби органів сечовиділення та алергози						
Тема 14. Гломерулонефрит. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Нефротичний синдром. Етіологія, патогенез. Клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці. Поняття про хронічну хворобу нирок. Тема 15 Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Етіологія, патогенез клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога у профілактиці. Тема 16. Гостра ниркова недостатність. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування. Роль стоматолога в профілактиці.	20	6	6			8
Разом за змістовим модулем 4	20	6	6			8
Підсумковий модульний контроль I		-				-
Усього годин	90	20	42			28
ІНДЗ – не передбачено			-	-		-

4. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Частина 2. <u>(написання та захист історії хвороби, хвороби органів сечоутворення та сечовиділення, хвороби ендокринної системи та обміну речовин, хвороби органів кровотворення, алергічні хвороби).</u>		
Змістовий модуль 1.		
1	Тема. Цукровий діабет. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Діагностика. Ускладнення. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
2	Тема .Цукровий діабет. Принципи лікування. Зміни згубо – щелепної системи та прояви на слизових оболонках.	2
3	Тема. Хвороби щитоподібної залози. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Ускладнення. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
4	Тема .Хвороби наднирників та гіпофіза. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Ускладнення. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
Розділ 3. Хвороби крові.		
5	Тема .Анемії. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Диференційна діагностика. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
6	Тема .Лейкемії та лімфоми. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Принципи лікування. Типові зміни в ротовій порожнині при агранулоцитозі та лейкозах. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
7	Тема .Порушення гемостазу. Гемофілії. Тромбоцитопенії. Хвороба Віллебранда. Тромбогеморагічні синдроми. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці Захист історії хвороби	2
Розділ 4. Хвороби органів сечовиділення та алергози		
8	Тема .Гломерулонефрити та пієлонефрити. Сечокам'яна хвороба. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Ускладнення. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
9	Тема .Гостра та хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Ускладнення. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
10	Тема .Алергози. Анафілактичний шок. набряк Квінке. Кропивниця. Токсикоалергічні ураження шкіри та слизових оболонок. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Ускладнення. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	2
	Всього:	20

5. Теми семінарських робіт – не передбачено

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Частина 2. (написання та захист історії хвороби, хвороби органів сечоутворення та сечовиділення, хвороби ендокринної системи та обміну речовин, хвороби органів кровотворення, алергічні хвороби)..		
Розділ 1. Хвороби ендокринних органів.		
I семестр		
1	Цукровий діабет. Сучасна класифікація. Етіологія, патогенез, клініка. Національна програма «Цукровий діабет». Цукровий діабет. Принципи діагностики та лікування цукрового діабету I та II типу. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці. Особливості стоматологічної тактики.	6
2	Захворювання щитоподібної залози. Гіпотиреоз. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування.	6
Розділ 2. Курація хворих		
3	Курація 1 – скарги, анамнез Курація 1 – об'єктивний огляд, попередній діагноз	6
Розділ 3 Хвороби крові.		
II семестр		
4	Анемії. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Диференційна діагностика. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	6
5	Лейкемії та лімфоми. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Принципи лікування. Типові зміни в ротовій порожнині при агранулоцитозі та лейкозах. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	6
6	Порушення гемостазу. Гемофілії. Тромбоцитопенії. Хвороба Віллебранда. Тромбогеморагічні синдроми. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці	6
Розділ 4. Хвороби органів сечовиділення та алергози		
7	Гломерулонефрити та пієлонефрити. Сечокам'яна хвороба. Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клініка. Ускладнення. Принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в ранній діагностиці та профілактиці.	6
Підсумковий модульний контроль I Частина		
	Всього:	42

7. Теми лабораторних занять – не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Частина 2. . (написання та захист історії хвороби, хвороби органів сечоутворення та сечовиділення, хвороби ендокринної системи та обміну речовин, хвороби органів кровотворення, алергічні хвороби)..		
Розділ 1.Хвороби ендокринних органів.		
1	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять	
1.1	трактування даних променевих досліджень органів ендокринної системи.	3
1.2	трактування показників функції щитовидної залози.	3
1.3	Трактування дані лабораторних досліджень (загальний аналіз крові, загальний білок та білкові фракції, коагулограма,)	3
Розділ 2. Курація хворих		
1.4	реєстрація та інтерпретування ЕКГ	3
1.5	Обґрунтування клінічного діагнозу	2
1.6	Основні синдроми в клініці внутрішніх хвороб	2
Розділ 3.Хвороби крові..		
1.7	Хвороба Віллебранда. Клінічні прояви, перебіг хвороби Віллебранда, Діагноз.	2
1.8	Вазопатії. Причини. Клінічні прояви в ротовій порожнині. Діагностика.	2
1.9	Мієлодиспластичні синдроми.	2
Розділ 4. Хвороби органів сечовиділення та алергози		
1.10	Уремична кома, невідкладна допомога.	2
1.11	Гострі токсико-алергічні реакції	
1.12	Вторинні імунodefіцити. Визначення. Етіологія. Патогенез	4
	Разом	28

9. Індивідуальні заняття – не передбачено

10. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні – демонстрація, ілюстрація; практичні – практична робота, задачі.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

11. Методи контролю

Форми контролю і оцінювання дисципліни

При оцінюванні знань студентів приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестування (усне, письмове, комп'ютерне), структуровані письмові роботи, структурований контроль практичних навичок.

Оцінка з дисципліни визначається як середня з оцінок за два модулі, на які структурована навчальна дисципліна.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності та оцінки підсумкового модульного контролю і виражається за 200 бальною системою.

Форми контролю

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок.

Форми поточного контролю:

Теоретичні знання – тестові завдання, комп'ютерне тестування, індивідуальне опитування, співбесіда, хімічні диктанти, письмові роботи.

Практичні навички та уміння – самостійне виконання хімічних дослідів та вміння робити висновки уміння самостійно виконувати окремі операції, написання схем хімічних реакцій та перетворень. Підсумковий контроль здійснюється на основі теоретичних знань, практичних навичок та умінь.

Підсумковий контроль засвоєння модуля відбувається по завершенню вивчення блоку відповідних змістових модулів шляхом тестування і вважається зарахованим, якщо студент набрав не менше 50 балів.

Форми підсумкового контролю:

Теоретичні знання – система питань письмового та комп'ютерного тестування.

Практичні навички та уміння – самостійно хімічним шляхом довести наявність певних функціональних груп; вміти провести якісні реакції та виконати елементний аналіз органічних сполук; знати правила і способи складання лабораторних установок.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів, за результатами модульного підсумкового контролю – 80 балів.

Оцінювання поточної навчальної діяльності:

Студенту за кожний етап практичного заняття (практична частина, семінарське обговорення, письмовий контроль) виставляється оцінка за 12-бальною шкалою. Потім виводиться середнє арифметичне значення трьох оцінок, яке виставляється в журнал.

На практичній частині за кожен етап роботи виставляється оцінка наступним чином:

1. на початку практичної частини студенти повинні допуститися до проведення практичної роботи (вони повинні знати хід проведення якісних реакцій, аналітичний ефект та ін.). За цей етап студент може максимум набрати 2 бали.

2. За виконанням практичної роботи ретельно слідкує викладач, в кінці він оцінює одержаний результат. Максимум за даний вид роботи студент може отримати 4 бали.

3. Захист практичної роботи. На цьому етапі студент може отримати максимум 6 балів.

В кінці практичної частини викладач виводить середнє арифметичне з кожної оцінки за частини занять і виставляє її кожному студенту.

Розподіл балів, що присвоюються студентам

№	Модуль №1 (поточне тестування)	Оцінка
1	Змістовий модуль 1	
	Заняття 1	12
	Заняття 2	12
2	Змістовий модуль 2	
	Заняття 3	12
	Заняття 4	12
	Заняття 5	12
	Заняття 6	12
3	Змістовий модуль 3	
	Заняття 7	12
	Заняття 8	12
	Заняття 9	12
4	Змістовий модуль 4	
	Заняття 10	12
	Заняття 11	12
	Середній бал за заняття переводиться у шкалу оцінювання	120 балів
Підсумковий контроль засвоєння модуля № 1		80
РАЗОМ сума балів за засвоєння модуля №1		200

Мінімальний середній бал, з якою студент допускається до складання підсумкового контролю модуля – 4 бали.

Максимальна кількість, яку може набрати студент при вивченні модуля, дорівнює 120 балам.

Модульний підсумковий контроль:

Модульний підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення модуля. До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та при вивченні модуля набрали кількість балів не меншу за мінімальну.

Форма проведення підсумкового контролю має бути стандартизованою і включати контроль теоретичної і практичної підготовки. Конкретні форми контролю з органічної хімії визначаються у робочій навчальній програмі.

Максимальна сума балів підсумкового контролю дорівнює 80.

Підсумковий модульний контроль вважається зарахованим, якщо студент набрав не менш **50 балів**.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з органічної хімії виставляється лише тим студентам, яким зараховані усі модулі з дисципліни.

Кількість балів, яку студент набирає з дисципліни, визначається як середнє арифметичне кількості балів з модулів дисципліни і підсумкового контролю засвоєння модулів № 1 і 2.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів має перевірятися статистичними методами (коефіцієнт кореляції між поточною успішністю та результатами підсумкового модульного контролю).

Конвертація кількості балів з органічної хімії у оцінки за шкалою ECTS та 4-ри бальну (традиційну)

Кількість балів з дисципліни, яка нарахована студентам, конвертується у шкалу ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів

B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Оцінка з дисципліни FX та F («2») виставляється студенту, якому не зараховано хоча б один модуль з дисципліни.

Оцінка FX («2») виставляється студентам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали модульний підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового модульного контролю, не більше 2-ох разів, під час зимових канікул та впродовж двох (додаткових) тижнів після закінчення весняного семестру за графіком, затвердженим ректором.

Студенти, які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного модуля, або не набрали за поточний навчальну діяльність з модуля мінімальну кількість балів) повинні пройти повторне навчання за індивідуальним навчальним планом.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	A	відмінно	зараховано
	B	добре	
	C		
	D	задовільно	
	E		
	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Схвалено на засіданні кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії
“16” червня 2016 року, протокол № 13

Завідувач кафедри, професор

С.М. Андрейчин

13. Методичне забезпечення

1. Матеріали підготовки до лекцій.
2. Презентації лекцій.
3. Матеріали підготовки до практичних занять
4. Методичні вказівки до практичних занять.
5. Варіанти завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів.
6. Тестові завдання для підсумкового тестового модульного контролю.
7. Тестові завдання для щоденного контролю.
8. Варіанти теоретичних питань для самостійного вивчення.

14. Рекомендована література

Базова

1. Факультетська терапія: Підручник /В.М.Хворостінка, Т.А.Моїсеєнко, Л.В. Журавльова; За ред. В.М.Хворостінки. – Х.: Факт, 2000.
2. Комаров К.Ф., Кукес В.Г., Сметнев А.С. Внутренние болезни. – М.: Медицина, 1990.
3. Маколкин В.И., Овчаренко С.И. Внутренние болезни. – М.: Медицина, 1989.
4. Пасынков В.Г., Ткач С.М. Клинические лекции по внутренним болезням. – В 2 т. – К., 1998.
5. Шулуток Б.И. Внутренние болезни. – Спб., 1992.

Допоміжна

1. Ганджа И.М. Заболевания сердечной мышцы. – К.: Здоровья, 1993.
2. Григорьев П.Я., Яковенко Э.П. Диагностика и лечение хронических болезней органов пищеварения. – М.: Медицина, 1990.
3. Данилов И.П., Макаревич А.Е. Хронический бронхит. – Минск: Беларусь 1989.
4. Дегтярева И.И. Панкреатит. – К.: Здоров'я, 1992.
5. Дошицин В.Л. Клинический анализ электрокардиограмм. – М.: Медицина, 1982.
6. Коваленко Н.Н. Справочник по дифференциальной диагностике заболеваний органов дыхания. – К.: Здоровья, 1992.
7. Клиническая гастроэнтерология /Под ред. Г.И.Бурчинского. – К.: Здоровья, 1993.
8. Подымова С.Д. Болезни печени. – М.: Медицина, 1992.
9. Палеев Н.Р. Заболевания легких. – М.: Медицина, 1992.
10. Пелешук А.П., Пятак О.А., Чекман И.С. Справочник по клинической фармакологии и фармакотерапии. – К.: Здоровья, 1996.
11. Палеев Н.Р. Справочник терапевта. – М.: Медицина, 1992.
12. Тейлор Р.Б. Трудный диагноз. – В 2 т. – М.: Медицина, 1992.
13. Хворостинка В.Н. Руководство к практическим занятиям по гастроэнтерологии. – М.: Медицина, 1990.
14. Язвенная болезнь или пептическая язва? /Под ред В.Г.Передерия. – К., 1997.
15. Швед М.І., Гребеник М.В. Основи клінічної електрокардіографії. – Тернопіль «Укрмедкнига», 2000.